

Ірина Мусянко

Потенціал української етнічної меншини та діаспори у Польщі та Словаччині як невикористаний ресурс етнічного лобіювання та іміджування України

Iryna Musiienko

Potential of Ukrainian ethnic minorities and diaspora in Poland and Slovakia as untapped resource of ethnic lobbying and creating a positive image of Ukraine

Author analyzed the possibility of using potential of Ukrainian ethnic minorities and diaspora Poland and Slovakia to lobby national interests and create a positive image of Ukraine

Keywords: pressure groups, image-making, diaspora, diaspora policy, ethnic minorities, ethnic lobbying, ethnic policy, cross-border cooperation, transnational networks

Iryna Musiienko

Potencjał ukraińska mniejszość etniczną oraz diaspory w Polsce i na Słowacji, jako niewykorzystany zasób lobbingu etnicznego i tworzenia pozytywnego wizerunku Ukrainy

Autor poddał analizie możliwość wykorzystania potencjału ukraińskiej mniejszości etnicznej oraz diaspory w Polsce i na Słowacji dla lobbowania interesów narodowych i tworzenia pozytywnego wizerunku Ukrainy

Słowa kluczowe: grupy wpływu, tworzenie wizerunku państwowego, diaspora, polityka diasporalna, mniejszość etniczna, etniczny lobbying, polityka etniczna, współpraca transgraniczna, sieci transnarodowe.

Існування доволі чисельної автохтонної етнічної української меншини на території Польщі та Словаччини стало наслідком геополітичних катаклізмів минулих століть, перенесення лінії кордону та насильницького відторгнення частини етносу від основного масиву, переселень та примусових депортацій українського населення. Українська діаспора у цих країнах утворилася в результаті кількох хвиль еміграції українців та жвавих контактів у українсько-польському та українсько-словацькому прикордонні. Для представників української етнічної меншини та української діаспори в сучасних умовах характерними є 1) переплетіння кількох ідентичностей (множинна ідентичність) – етнічної української, державної країни постійного проживання і європейської ідентичності як громадян країн-членів Євросоюзу; 2) існування подвійної лояльності (до держави-реципієнта та України, як історичної, етнічної Батьківщини).

У контексті проблематики, що досліджується, українську етнічну меншину та українські діаспоральні групи Польщі та Словаччини слід розглядати як явище не лише суто національне, а й етнополітичне та соціальне. Представники діаспоральних груп та етнічних меншин, перебуваючи в інонаціональному оточенні, навіть при дисперсному розселенні, намагаються солідаризуватися та задля захисту і просування своїх інтересів у

країні перебування об'єднатися в різного роду громадські, культурні та політичні діаспоральні структури, тобто створюють сталі групи інтересів, або групи впливу (тиску). Діаспоральні групи, згідно із теорією транснаціональних міграцій, у ході міграції, що трактується як проект розширення простору акторів, детериторизований соціальний процес, коли мігранти перетинають політичні, географічні, культурні кордони національних держав, створюють транснаціональні мережі¹. Через те, що діаспори діють в транснаціональному просторі, діаспоральну проблематику та сучасні проблеми міграції, на думку дослідників, слід вивчати в рамках глобалізаційної парадигми.

Під впливом глобалізаційних процесів та кардинальних геополітичних змін на міжнародній арені все більшої ваги набуває діяльність нових геополітичних акторів, одним із яких стає діаспора, у той же час держава втрачає монополію на сферу зовнішньополітичних стосунків. Набуття діаспорою етнополітичної суб'єктності як повноправного актора внутрішньої та зовнішньої політики є викликом, що вимагає відповідного теоретичного осмислення та змушує шукати у процесі практичної реалізації внутрішньо - і зовнішньополітичного курсу держави нових тактик та стратегій взаємодії із цими акторами.

Довгий час інтерес учених зосереджувався виключно на стосунках етнічних меншин та діаспоральних спільнот із країною-реципієнтом, досліджувалися можливості впливу діаспор на внутрішньополітичні процеси. Сьогодні все більше уваги приділяють вивченню потенціалу діаспори в розрізі реалізації національних інтересів держави-донора, передусім у ролі суб'єкта іміджування, брендінгу та лобіювання етнічної Батьківщини.

Державне іміджування країни ми розглядаємо як процес вироблення та реалізації стратегії керівництва зовнішньополітичним іміджем держави. За С. Анхольтом брендінг країни – це систематичний процес узгодження дій, поведінки, інвестицій, інновацій та комунікацій країни для реалізації стратегії конкурентної ідентичності. Державне лобіювання, або лобізм, у науковій літературі визначається як інститут політичної системи, що являє собою форму представництва інтересів, процес просування та захисту інтересів держави на міждержавному, регіональному, транснаціональному та глобальному рівнях.

Дослідження даної проблематики має полідисциплінарний характер, для аналізу використовуються теоретичний наробок та методологія етнополітології, етнополітичної конфліктології, політичної психології, геополітики, теорії міжнародних стосунків, безпекознавства, етнічного та міжнародного лобізму, політичного маркетингу та менеджменту, PR-технологій, теорій політичних комунікацій тощо.

---

¹ Б. М. Юськів *Глобалізація і трудова міграція в Європі*, Рівне, 2009, с. 200.

Одними із перших зробили спробу вивчити політичну роль діаспор та включити феномен діаспор у теорію міжнародних відносин політологів Й. Шайн та А. Барт. Вони визначили теоретичним полем розробки проблем діаспори конструктивізм (дослідження ідентичності діаспор) та неолібералізм (місце та політична роль діаспор у системі міжнародних стосунків, теорія м'якої та розумної сили Д. Ная)².

Окремі аспекти вказаної проблематики висвітлені в низці праць як українських, так і зарубіжних дослідників. Усю наявну літературу можна умовно поділити на кілька напрямків. Перший – етнічний лобізм як теоретична проблема, вивчення світового досвіду етнічного лобізму (Т. Амброзіу, Д. Голдберг, С. Черногорцева³); другий – проблеми європейського сприйняття, державного іміджування та брендінгу України в Польщі та Словаччині (Й. Конечна-Саламатин, П. Петршче⁴); третій – діяльність української діаспори та етнічних меншин Польщі та Словаччини (Р. Дрозд, Б. Гальчак, М. Мушинка, М. Сополига, М. Гайдош, С. Конечний, О. Дулеба, С. Віднянський, Т. Сергієнко⁵); четвертий – діаспоральна політика України (Б. Юськів, О. Малиновська; А. Качмарчик, А. Попок⁶).

Проте слід вказати, що політичні аспекти діаспоральної політики, прагматичні моделі політики взаємодії держави та її діаспор, державне іміджування, брендінг та етнічне лобювання України в країнах Європи, особливо в геополітично важливих сусідніх регіонах, сприймаються українським експертним середовищем дещо спрощено, обмежено, через призму наявних стереотипів, перебувають на периферії теоретичних досліджень і досі не знайшли комплексного, цілісного відображення в науковій літературі, що і визначило актуальність запропоновано дослідження.

² Y. Shain, A. Barth, *Diasporas and International Relations Theory*, International Organization, Summer 2003, Vol. 57, No. 3, p. 449–479.

³ T. Ambrosio, *Ethnic Identity Groups and U.S. Foreign Policy*, 2002, 240 p.; D. H. Goldberg, *Foreign Policy and Ethnic Interest Groups: American and Canadian Jews Lobby for Israel (Contributions in Political Science)*, 1990, 200 p.; С. В. Черногорцева, *Влияние этнополитического лоббизма на внешнюю политику США*, Москва, 2007, 191 с.

⁴ J. Konieczna, *Polska-Ukraina. Wzajemny wizerunek*, Warszawa, 2001, 102 p.; P. Petršče, *Obraz Ukrajiny v slovenskych mediach (w:) Ukrajina a Slovensko. Hľadanie spoločných záujmov*, Bratislava, 2001, S. 55-57.

⁵ R. Drozd, B. Halczak, *Dzieje Ukraińców w Polsce w latach 1921–1989*, Zielona Góra, Słupsk, 2010, 207 s.; M. Mušinka, *Národnostná menšina pred zánikom? štatistický prehľad rusínsko-ukrajinských obcí na Slovensku v rokoch (1773) 1881 – 2001*, Prešov, 2011, 618 s.; М. Сополига, *Українці Словаччини: матеріальні вияви народної культури та мистецтва*, Київ, 2011, 336 с.; M. Gajdoš, S. Konečný, *Rusínska a ukrajinská menšina v národnostnej politike Slovenska po roku 1989*, (w:) *Národnostná politika na Slovensku po roku 1989*, Prešov, 2005, s. 109-120; A. Duleba, *Ukrajina a Slovensko. Geopolitické charakteristiky vyvinu a medzina'rodne' postavenie Ukrajiny. Implikácie pre Slovensko*, Bratislava, 2000, 402 s.; С. В. Віднянський, Т. С. Сергієнко, *Українсько-словацькі відносини: здобутки і перспективи*, Київ, 2004, 128 с.; Т. С. Сергієнко, *Українсько-словацькі відносини: формування системи міждержавного співробітництва (90-ті роки ХХ - початок ХХІ століть)*, Ужгород, 2012, 274 с.

⁶ Б. М. Юськів, *op. cit.*; О. А. Малиновська, *Мігранти, міграція та Українська держава: аналіз управління зовнішніми міграціями*, Київ, 2004, 236 с.; A. Kaczmarczyk, *Uwarunkowania i mechanizmy migracji zarobkowych w świetle wybranych koncepcji teoretycznych*, Warszawa, 2003, 92 s.; А. А. Попок, *Історична батьківщина – діаспора: європейський досвід взаємин*, Київ, 2003, 152 с.

Діаспоральна політика є важливим етнополітичним аспектом безпеки України. У даній роботі ми розглядаємо діаспоральну політику та політику етнічного лобювання, що реалізуються в правовому полі, спрямовані на покращення міжнародних стосунків, добросусідство, повагу до суверенітету та національних інтересів інших країн, є частиною м'якої сили держави, тобто в рамках консенсусної етнополітичної парадигми. Використання діаспоральних груп як інструментів силового тиску держави-донора на державу-реципієнт є доволі небезпечною політикою, що позбавляє діаспоральні групи геополітичної суб'єктності, перетворює їх на конфліктогенний фактор, та, відповідно, на заручників міжнародних конфліктів і нелояльну, небажану етнічну групу в приймаючій країні. Так, проблема політичного русинства та штучно створеної задля реалізації сепаратистських та розкольницької стратегій окремої етнічної меншини може стати дестабілізуючим фактором в Україні та на території сусідніх держав і тому сприймається як джерело загроз. Отже найоптимальнішою моделлю діаспоральної політики є діяльність із перетворення етнічних меншин та діаспор на інструмент "soft power".

Другим фактором, що вимагає включення проблем діаспоральної політики до порядку денного сектору безпеки, є чисельність українських громад за кордоном – згідно із офіційними даними вона становить близько 7 млн. осіб, поза межами України перебуває від 1,5 до 7 млн. українських трудових мігрантів⁷. З них близько 18,7% трудових мігрантів працюють у Польщі та 2% у Словаччині⁸. Отже Україна відноситься до числа країн із найбільшою діаспорою, за деякими підрахунками кожен третій етнічний українець живе за межами етнічної Батьківщини. Недостатня увага до проблем діаспори та відсутність взаємодії з нею зумовлює до посилення асиміляційних процесів, тобто втрати демографічного ресурсу українства, перспектив вирішити демографічну та кадрову проблеми за рахунок репатріації, втрати українського лобі за кордоном, призводить до знищення українського етносу, що є державоутворюючим та титульним в Україні.

Третій вагомий аргумент – трудові мігранти та діаспора сьогодні є найбільшими інвесторами в українську економіку. Згідно із статистикою Національного банку України трудові мігранти в 2012 р. інвестували в українську економіку понад 7,5 млрд. доларів, у той же час прямі інвестиції складають 6 млрд.⁹. Втрата ними зв'язку з етнічною Батьківщиною призведе до втрати Україною цих інвестицій.

Таким чином дослідження вказаних проблем актуалізують також і наступні фактори: 1) чисельність української діаспори, її невикористаний потенціал та ресурси у багатьох країнах та сферах діяльності; 2) наявність широкого кола проблем у

⁷ http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/ukr_depzh-8f19d.pdf (27.05.2013).

⁸ Б. М. Юськів, *op. cit.*, с. 340.

⁹ <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25089000.html> (29.07.2013).

зовнішньополітичній сфері, для вирішення яких доцільно було б використати також і сили української діаспори, передусім міжнародна ізоляція та відсутність сильного лобі, негативний зовнішньополітичний імідж України; 3) відсутність чіткої науково обґрунтованої стратегії діаспоральної політики; 4) відсутність із боку України реальної підтримки та допомоги українським діаспоральним об'єднанням за кордоном, що сприяє асиміляції, втраті етнічної ідентичності, а звідси – втраті демографічного ресурсу світового українства.

Метою даної розвідки є вивчення політичних аспектів діаспоральної політики України та можливості використання ресурсів українських етнічних меншин, українських діаспор Польщі та Словаччини для реалізації зовнішньої політики України, лобіювання її національних інтересів, нарощування потенціалу її м'якої сили та створення позитивного зовнішньополітичного іміджу держави. Отже об'єктом запропонованого дослідження є українські етнічні меншини, українські діаспори Польщі та Словаччини, предметом – їхній потенціал у реалізації національних інтересів України.

Що є сферою національних інтересів України, яка потребує підтримки та лобіювання з боку світового українства? Україна, перебуваючи у висококонкурентному геополітичному середовищі, повинна перш за все зберегти власну суб'єктність як геополітичний актор, територіальну цілісність, соборність та незалежність; сформувані сприятливе безпечне міжнародне середовище; захистити і втримати у своїй власності всі наявні ресурси держави; захистити свій народ, передусім титульну державоутворюючу націю – українців, від втрати етнічної ідентичності; активно працювати над створенням привабливого позитивного іміджу країни, подоланням негативних стереотипів її сприйняття, збільшенням потенціалу її м'якої та розумної сили. Цивілізаційним вибором України є європейська та в перспективі євроатлантична інтеграція, транскордонне співробітництво, налагодження взаємовигідних стосунків на двосторонньому рівні із державами-сусідами та державами, де українські діаспори є найчисленнішими.

Проте вкрай негативною особливістю зовнішньої політики України XXI ст. є те, що національні інтереси країни не завжди є її прерогативою, вони захищені і лобіюються лише тоді й в тих напрямках та сегментах, де співпадають із наявними інтересами олігархічних кланів. Тому Україна гостро потребує ефективного іміджування та лобіювання, політичного менеджменту саме на державному рівні, а не лише на корпоративному, партійному чи персональному (представників різних еліт).

У світлі неоліберальної концепції та теорії розумної сили професора Д. Ная, все більшої ваги в міжнародних стосунках набуває м'яка сила держави, складовою якої є її історичний образ, сучасний імідж та бренд. Державне іміджування країни та брендинг

повинні охоплювати всі сфери та напрямки політичних міжнародних комунікацій, у тому числі здійснюватися через грамотно вибудовану діаспоральну політику та політику етнічного лобізму. У зв'язку із цим на порядку денному гостро стоїть питання розробки на довгострокову перспективу науково обґрунтованої стратегії керування зовнішньополітичним іміджем України, адже запропонована Концепція програми формування позитивного міжнародного іміджу України на 2013–2015 рр. вимагає кардинального переосмислення та доопрацювання.

Більшість високорозвинутих країн світу демонструє розуміння важливості цих аспектів своєї зовнішньої політики, що проявляється в активних теоретичних дослідженнях, масштабних, наукового обґрунтованих та відповідно профінансованих заходах із залучення власних діаспор до реалізації зовнішньополітичних стратегій, спрямованих на лобіювання інтересів цих держав та покращення їхнього міжнародного іміджу. Понад 100 країн світу намагаються вплинути на зовнішньополітичні рішення США, що залишаються найбільш впливовою державою світу, через власні діаспоральні лобі. Найбільш ефективною є лобістська діяльність єврейської, індійської, вірменської діаспор. Щодо діаспор, котрі походять із країн Східної Європи, то найуспішніше лобі має Польща, яка завдяки його підтримці та зв'язкам у неоконсервативних колах прискорила та спростила свій вступ до НАТО та ЄС. Українська діаспора також мала в ХХ ст. цінний та доволі успішний досвід лобістської діяльності, особливо в США та Канаді.

Співпраця України з українськими етнічними меншинами і діаспорними групами в Польщі і Словаччині та будівництво ефективної діаспорної політики є вкрай важливим чинником розвитку добросусідських, трансрегіональних стосунків, створення по периметру західного кордону безпекового середовища, успішної євроінтеграції Української держави. І Польща, і Словаччина належать до числа держав, розвиток стосунків із якими є пріоритетом української зовнішньої політики. Польща є головним адвокатом та лобістом України в Європі, вона надзвичайно зацікавлена в демократичній та європейській Україні на своєму східному кордоні, що простягається на 529 км. Словаччина також активно сприяє євроінтеграції України, реалізації ініціативи „Східного партнерства”, співробітництву в рамках міжнародної асоціації “Карпатський Єврорегіон”, лібералізації візового режиму між ЄС та Україною, її залученню до вишеградської співпраці у форматі „В-4+”¹⁰. Перспективними є і тристоронні проекти. Так, 24 листопада 2012 р. в Жешуві (Rzeszów) у Польщі відбувся I Польсько – Українсько – Словацький Суспільний Форум, метою якого був обмін досвідом та ознайомлення із діяльністю низки

---

¹⁰ <http://www.niss.gov.ua/articles/445/> (23.06.2013).

неурядових організацій і осіб, котрі працюють у сфері громадянського суспільства в Польщі, Україні та Словаччини.

Українські етнічні меншини та діаспора Польщі та Словаччини є частиною глобального українського простору, вони координують свою діяльність та входять до складу таких міжнародних українських організацій, як Світовий конгрес українців, Європейський конгрес українців, Світова федерація українських жіночих організацій, Світова федерація українських лемківських об'єднань¹¹. Основний координаційний орган закордонних українців – Українська Всесвітня Координаційна Рада (об'єднує 382 членів-організацій)¹², найвищим органом якої є Всесвітній форум українців.

За даними МЗС у Польщі проживає близько 31000 українців, (за неофіційними даними 300 тис.), Словаччині – 7 430 (за неофіційними даними 30–40 тис.)¹³. Експерти відмічають наявність послідовної тенденції до відчутного зменшення чисельності представників українського етносу. У Словаччині за останні шість десятиліть автохтонне українське населення зменшилося майже втричі. Багато українців були повністю асимільовані, або не вказували свою етнічну приналежність через бажання уникнути складнощів у кар'єрі чи бізнесі. Також вагомими чинниками у відмові від української ідентичності та визнанні в Україні духовного історичного центру дослідники називають політичне русинство, лемківсько-русинський сепаратизм і непривабливість зовнішньополітичного образу України¹⁴.

У Польщі та Словаччині участь українства у розвитку двосторонніх стосунків та лобіюванні інтересів етнічної Батьківщини до цього часу бачать переважно в культурно-гуманітарній сфері, у забезпеченні культурних та освітніх прав представників національних меншин. У Словаччині діє Двостороння українсько-словацька комісія з питань національних меншин, освіти і культури, Дослідницький центр Словацької асоціації зовнішньої політики (директор – А. Дулеба)¹⁵, створюється Центр української культури у м. Пряшеві, функціонують Союз русинів-українців Словаччини, Союз скаутів “Пласт” українсько-русинської молоді, Музей української культури в Свиднику, визнаний найкращим у Європі, у Свиднику відбувається щорічне Свято культури русинів-українців Словаччини¹⁶.

Українські організації Польщі більш численні та різноманітні за сферою діяльності. Найбільшою є Об'єднання Українців у Польщі, також діють Український “Народний Дім”

¹¹ <http://old.niss.gov.ua/Monitor/November09/08.htm> (23.06.2013).

¹² <http://www.uvkr.com.ua/> (23.06.2013).

¹³ http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/ukr_depzh-8f19d.pdf (23.06.2013).

¹⁴ <http://Lemky.com/cultur/literature/168-ukrayina-ochima-ukrayinciv-polshhi-i-slovachchini.html> (20.06.2013).

¹⁵ <http://sfpa.sk> (03.05.2013).

¹⁶ <http://www.niss.gov.ua/articles/388/> (10.06.2013).

у місті Перемишль, Об'єднання Лемків, Союз Української Незалежної Молоді, Українське Історичне Товариство у Польщі, Товариство підприємців, Спілка українців-політв'язнів сталінського періоду, Фонд ім. Св. Володимира Хрестителя Русі та інші, виходять у світ кілька друкованих органів, у школах організоване вивчення української мови, функціонують загальноосвітні ліцеї; організуються дослідницькі проекти (наприклад історичний “Польща – Україна. Важкі питання”), проекти роботи із молоддю, різноманітні художньо-мистецькі заходи, фестивалі української культури (“Лемківська Ватра”, “Молодіжний Ярмарок” та інші).

У Польщі на ниві україністики активно працюють як польські вчені, так і представники діаспори. Так, кафедра україністики Варшавського університету в 2003 р. відсвяткувала півстолітній ювілей¹⁷. Однак плідному розвитку польсько-українського співробітництва в гуманітарній сфері стоять на заваді некомпетентність, байдужість і відверте нехтування національними інтересами окремих українських чиновників. Так, через позицію української сторони був похований проект створення в Любліні Польсько-Українського європейського університету (Polsko-Ukraiński Uniwersytet Europejski), хоча на його підготовку витрачено протягом 10 років багато зусиль¹⁸.

Величезної шкоди національним інтересам України та її міжнародним стосункам завдає проект політичного русинства, що призвів до етнополітичного та організаційного розколу україномовного населення Словаччини на українську (її представляє “Союз русинів-українців Словаччини”) і русинську (культурно-національне товариство “Русинська Оброда”) групи. Його небезпідставно вважають сепаратистським, що може загрожувати суверенітету і територіальній цілісності Української держави у зв'язку із поширенням на Закарпатті та підтримкою проекту Росією. Кілька разів ситуація навколо нього призводила до напруження в українсько-словацьких стосунках (1996 – визнання Словаччиною кодифікованої русинської мови, спроби проголосити та розгорнути в Братиславі діяльність так званого “уряду Підкарпатської Русі”).

Політичне русинство використовується і фінансується третіми державами для розколу в середовищі автохтонного українства Словаччини та Польщі, його денационалізації, асиміляції; як привід для розгортання міжетнічних суперечок. Проте недостатня підтримка Україною української етнічної меншини в Польщі та Словаччині позбавляє її можливості більш ефективно давати відсіч спробам розколоти українців та

¹⁷ В. Назарук, *Півстоліття варшавської україністики - сучасність і перспективи* (w:) *Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті*, Львів, 2010, с. 377.

¹⁸ <http://www.kresy.pl/wydarzenia.ukraina?zobacz/ukraina-nie-chce-juz-wspolnego-universytetu> (10.06.2013); <http://www.radiosvoboda.org/content/article/2107307.html> Український журнал - 6/2010 (10.06.2013); <http://www.bbc.co.uk/blogs/ukrainian/kuspys/2011/01/-/html> (10.06.2013).

посягнути на соборність України, що є головною метою ідеологів політичного русинства. З боку України протидія цим акціям на державному рівні також абсолютно недостатня, що є викликом національній безпеці та інтересам держави.

Слід зазначити, що Україна потребує допомоги українських діаспоральних груп та етнічних меншин Польщі та Словаччини не лише в лобювання її власних інтересів, а й у справі подолання негативних стереотипів сприйняття держави в цих країнах, формування її позитивного зовнішньополітичного іміджу. Так, за висновком словацького науковця П. Петршче, образ України в словацьких засобах масової інформації тривалий час цілковито вичерпувався двома словами – “українська мафія”¹⁹. У словацьких ЗМІ часто наголошується на тому, що кордон із Україною через існуючі в ній проблеми має стати найбільш захищеним у Європі, тобто Україна, на жаль, сприймається як джерело загроз.

Щодо іміджу України у Польщі, то у 1997 р. зближення з Україною вважали можливим 58%, а неможливим – 39% опитаних поляків²⁰. Однак поступово під тиском геополітичних реалій ставлення до України змінюється. У 2009 р. вже 84% поляків бачили співпрацю з Україною цілковито можливою²¹. У 1993 р. українці в Польщі перебували, за результатами опитувань CBOS, у списку найбільш нелюбимих народів. Лише 12% поляків декларували до них симпатію, натомість 65% висловили своє негативне ставлення²². Однак у 2011 р. симпатію до українців виявили вже 32% опитаних, а негативне ставлення висловили лише 33%²³.

Важливим є також імідж України в очах українців за кордоном. Р. Кабачій звертає увагу на два головних питання у сприйнятті України українцями в Польщі та Словаччині, що, по суті, співпадають із позицією всієї європейської спільноти: 1) чи дотягує Україна до європейських стандартів; 2) чи є сучасна Україна дійсно українською. Створений українськими заробітчанами у перші роки після розпаду СРСР образ їхньої держави викликав негативні емоції та небажання ідентифікувати себе із такою державою українців Польщі та Словаччини. Помаранчева революція значно покращила імідж України, однак ейфорія швидко змінилася розчаруванням. Дослідник підкреслює, що в уявленні польських українців окрім своєї демократичності Україна має бути передусім українською, тому “вони постійно намагаються нагадати про своє існування можновладцям в Україні, яким постійно здається, що діаспора не допомагає, а перешкоджає своїм історизмом мислення у двосторонніх відносинах”²⁴. Ю. Бача

¹⁹ P. Petršče, *op. cit.*, S. 55-57.

²⁰ http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2006/K_098_06.PDF (10.06.2013).

²¹ http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2009/K_097_09.PDF (10.06.2013).

²² http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2003/K_001_03.PDF (10.06.2013).

²³ http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2011/K_013_11.PDF (10.06.2013).

²⁴ <http://lemky.com/cultur/literature/168-ukrayina-ochima-ukrayinciv-polshhi-i-slovachchini.html> (07.06.2013).

сформулював головну причину відсутності гармонійних відносин між Україною та її діаспорою наступним чином: “Перш за все Україна мусить стати великою, економічно сильною, політично об’єднаною державою українського народу, щоб не довелося соромитись за певні її кроки. Тоді це буде найкраща допомога українцям у різних країнах світу”²⁵. Цю думку підтверджує канадська журналістка М. Онуфрив: “Без сильної України українська діаспора приречена на катастрофічну асиміляцію, тобто безповоротне розчинення в іншомовному середовищі”²⁶.

У науковій літературі діаспори поділяються на активні, мобілізовані (що виступають у ролі груп тиску, котрі впливають на політику як держави-реципієнта, так і держави-донора) та пасивні (включені до міжнародних відносин автоматично, поза бажанням). Діаспорні групи та етнічні меншини Польщі та Словаччини за цією типологізацією відносяться скоріше до пасивних. Причина цього криється в історичному минулому – адже уряди (і національні, і соціалістичної доби) в Польщі та на території сучасної Словаччини (як частини Чехословаччини) проводили курс на створення моноетнічної держави і відповідно асиміляцію українства. До того ж соціалістична доба додала ще одну лінію протистояння – ідеологічну. Польща та Чехословаччина (до складу останньої входила Словаччина), як країни соціалістичного табору, мусили впроваджувати ідеологеми тоталітарного СРСР, за якими українська етнічна спільнота та діаспора, багато членів якої брали участь у національно-визвольному русі проти радянської імперії, оголошувалася опозиційною ворожою силою. Отже в таких умовах українство активною діаспорою бути не могло. У ХХІ ст. процес оздоровлення українсько-польських стосунків так само ускладнюється тягарем історичного минулого. Перешкоджають цьому процесу непримиренність позицій представників крайніх націоналістичних кіл із обох боків та провокації з боку спецслужб третіх держав, зацікавлених задля реалізації своїх геополітичних стратегій у регіоні в роздуванні ворожнечі між Польщею та Україною. У Словаччині також відсутня зацікавленість у існуванні сильних та чисельних діаспорних громад, які все ж сприймаються як потенційне джерело конфлікту, тому асиміляційні процеси видаються тут бажаними.

На думку Й. Шайна та А. Барта, до складу мобілізованих діаспор входять три категорії учасників: по-перше актив, еліти, що артикулюють позицію діаспоральної спільноти, здатні організувати її мобілізацію, диспонують для здійснення лобістської діяльності фінансовими активами та політичними ресурсами – діаспоральними інститутами та об’єднаннями, особистими контактами із впливовими політиками,

²⁵ Ibidem.

²⁶ <http://www.pravda.com.ua/columns/2013/08/27/6996744/> (20.06.2013).

стійкими зв'язками в державних органах та політичних партіях; займають соціально-престижні ніші у різних сферах діяльності приймаючої країни та мають відповідний соціальний статус. По-друге, пасивні члени (мобілізуються у відповідь на заклик діаспорного активу для колективних дій із метою донесення позиції спільноти чи демонстрації протесту), по-третє – широкий загал (здатні до мобілізації лише у кризову добу)²⁷.

Хоча у 90-х роках ХХ ст. окремі представники української етнічної меншини Польщі брали активну участь у громадській діяльності і навіть обиралися депутатами Сейму (проф. В. Мокрий, публіцист М. Чех), однак сьогодні мусимо констатувати, що серед представників української діаспори відсутні вагомі політичні фігури, які могли б стати українським лобі в центральних органах державної влади. Проте українська громада представлена у органах місцевого самоврядування (Вармінсько-Мазурське воєводство). Характеризуючи спільноти українців Польщі та Словаччини, слід вказати, що на даному етапі вони поки не мають достатньо сильного активу, який би міг організувати мобілізацію задля наприклад заходів із лобіювання національних інтересів України в різних галузях, а також відповідної кількості пасивних членів, здатних швидко відгукнутися. Це пов'язано напевно як із деякою інертністю представників української етнічної меншини в цих питаннях, так і небажанням поляків бачити в керівних органах своєї держави представників етнічних меншин, що засвідчило дослідження І. Конечної²⁸.

Діаспора як суб'єкт лобіювання національних інтересів країни-донора стає частиною розгалуженої групи впливу, яка додатково до вищевказаних трьох категорій учасників включає також лобі із представників титульної нації в політичних, державних органах країни-реципієнта; уряд країни-донора, що розробляє стратегію захисту та просування національних інтересів на міжнародній арені, здійснює керівництво процесом лобіювання та державного іміджування; дипломатичні ресурси, економічний потенціал, м'яка сила країни-донора.

Науковці виділяють наступні види політичної діяльності представників діаспоральних груп, які слід використовувати і як інструменти політики лобіювання інтересів етнічної Батьківщини: набуття громадянства і участь у виборах до органів влади, демонстрація електоральних уподобань та позицій із питань зовнішньої політики; участь у діяльності політичних партій; створення та підтримка власного лобі серед політиків та чиновників у державних органах влади та політичних структурах, фінансування виборчих кампаній цих політиків; надання вагомої всебічної інформації про власну країну

²⁷ Y. Shain, A. Barth, *op. cit.*, p. 449-479.

²⁸ J. Konieczna, *op. cit.*

представникам державних структур країни-донора, які зазвичай не орієнтуються в тонкощах історії та геополітики; політичне консультування з питань зовнішньої політики, що є особливо важливим під час розробок резолюцій та законопроектів у цій сфері; організація прямого та непрямого тиску на керівництво країни-реципієнта задля вирішення тих чи інших зовнішньополітичних проблем в інтересах діаспори або країни-донора; організація у ЗМІ пропагандистських та PR-кампаній, орієнтованих на різні цільові аудиторії; участь у роботі органів місцевого самоврядування; створення асоціацій мігрантів, громадських організацій, політичних партій, що артикують етнічні інтереси; неінституційні форми участі: акції, політичні виступи, страйки, протести, демонстрації²⁹.

Лобіювання інтересів України українцями за кордоном може здійснюватися в усіх сферах: економічній, науково-технічній, культурно-освітній, екологічній і т. і. Діаспоральні групи трансформуються на успішне та активне етнічне лобі внаслідок низки важливих суспільно-політичних, історичних, соціально-економічних та культурних обставин та факторів. Так, дослідники відмічають більшу політичну та лобістську активність діаспор, котрі 1) зберігають власну етнічну ідентичність, мову та культуру, зв'язки з етнічною Батьківщиною; 2) діаспори, які мають підтримку країни-донора, що проводить грамотну та цілеспрямовану діаспоральну політику, турбується про власний імідж та лобіювання національних інтересів; 3) діаспоральні групи, що відстоюють інтереси країни-донорів, котрі співпадають із національними інтересами країни-реципієнта; 4) діаспори, які мають історичні, політичні та економічні умови для розгортання лобістської діяльності в країні проживання, зазвичай йдеться про демократичні країни; 5) економічно успішні та добре інтегровані етнічні меншини, що володіють значними фінансовими ресурсами, політичним, організаційним та економічним потенціалом та вирізняються високим рівнем освіти та професіоналізму своїх членів; 6) внутрішньо консолідовані (котрі не мають релігійних, ідеологічних та етнічних протиріч, зберігають власну етнічну ідентичність) діаспоральні групи, що орієнтовані на спільні цілі та мають чітке бачення методів їхньої реалізації; 7) емігранти останніх хвиль – для України це четверта.

При належній дієвій допомозі України та успішній реалізації ефективної стратегії діаспоральної політики, ситуація в українських громадах Польщі та Словаччини має шанс кардинально змінитися, ресурси громад у разі підтримки етнічної Батьківщини могли б зростати та стати основою для лобіювання та презентації інтересів України; забезпечення інформаційної присутності в Європі, формування і просування позитивного зовнішньополітичного іміджу України; розвитку транскордонних та регіональних зв'язків,

---

²⁹ Б. М. Юськів, *op. cit.*, с. 226.

у тому числі в рамках Карпатського євро регіону та із країнами ЦСЄ; сприяння входженню України до ЄС, НАТО та інших євроатлантичних структур (Світовий конгрес українців оголосив про намір максимально активно лобіювати євроінтеграцію України³⁰); сприяння процесам демократизації, наближенню всіх сфер життя України до європейських стандартів, розвитку ринкової економіки; надання фундаментальної допомоги у сфері інноваційного менеджменту, захисту і комерціалізації інтелектуальної власності, проведення виставок, конференцій та у створенні нових компаній³¹; поглиблення присутності української культури, науки у світі; сприяння конструюванню в Україні європейської ідентичності, поваги до європейських цінностей; подолання конфліктогенних ситуацій (наприклад у польсько-українських історичних дебатах, при розв'язанні проблем політичного русинства, що є деструктивними факторами міжнародних стосунків). Закордонні історики українського походження, серед яких багато талановитих і поважних висококваліфікованих докторів наук, що зберегли етнічну ідентичність та плідно працюють на ниві україністики, української історії, зокрема наприклад в Українському Історичному товаристві Польщі та в наукових установах Польщі та Словаччини, мають змогу пропагувати у науковому світі українську схему історії України без нашарувань антиукраїнських міфів; протидіяти провокаціям навколо контроверсійних сторінок її історії, які перешкоджають налагодженню міжнародних контактів; подолати її відсепарованість від світової історії та існуючі стереотипи у сприйнятті Української держави.

Українська етнічна меншина та українська діаспора в Польщі та Словаччині мають різні демографічні параметри, відмінний потенціал політичної мобілізації та здатності конструювати і підтримувати власну етнічну ідентичність, протидіяти асиміляційним викликам, брати участь у лобістській діяльності на користь етнічної Батьківщини. Компаративістський аналіз ресурсів українства Польщі та Словаччини свідчить, що українство в Польщі більш численне, однак проживає дисперсно, у той же час у Словаччині українські громади розміщені доволі компактно, головним чином на Пряшівщині; у обох країнах існує проблема політичного русинства; високі темпи і масштаби асиміляційних процесів характерні як для Польщі, так і для Словаччини; українсько-польські стосунки та можливості автохтонної української етнічної меншини та діаспори в Польщі надзвичайно обтяжують спекуляції на контроверсійних сторінках спільної історії народів; українські етнічні меншини та діаспоральні групи в Польщі та

³⁰ <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25089000.html> (29.07.2013).

³¹ М. Яворський, *Інструменти залучення потенціалу української діаспори до процесів формування національної інноваційної системи* (w:) *Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті*, Львів, 2010, с. 152-157.

Словаччини характеризуються низьким рівнем консолідації та організованості, внутрішньою конфліктністю; обидві українські діаспорні групи та етнічні меншини не володіють достатніми фінансами, економічним та політичним впливом, що ослаблює їхні позиції, однак вони можуть бути використані як суб'єкт лобіювання на таких напрямках, як публічна дипломатія, формування та просування позитивного іміджу України, мають достатньо можливостей активно лобіювати інтереси України в науковому та культурному середовищі, а також по лінії особистих контактів у економічній та туристичній галузях.

Перетворення українських діаспорних груп та етнічних меншин Польщі та Словаччини на успішне лобі України залежить не лише від ресурсів українців за кордоном, а й від усвідомлення важливості цього напрямку зовнішньої політики та відповідних зусиль із боку Української держави. На жаль, слід констатувати, в Україні досі не вироблено чіткої стратегії діаспоральної політики, яка б відповідала сучасним глобалізаційним викликам та національним інтересам України. За висновком українського науковця Б. Юськіва, Україна позиціонує себе як статист, що виконує суто технічну роль, веде облік прибуття-вибуття, а не як головний суб'єкт діаспоральної та імміграційної політики, що має власну довгострокову стратегію їхнього розвитку.

Дослідники виділяють три основні моделі взаємодії сучасних національних держав із власними діаспорами: патерналістську, репатріаційну і прагматичну. Однак на практиці частіш за все стратегія діаспоральної політики реалізується шляхом поєднання вказаних моделей. Сучасна ж діаспоральна політика України не реалізує в повному обсязі жодної із вказаних моделей, вона є парадоксальним поєднанням декларативних заяв та майже повної відсутності реальної конструктивної щоденної праці, підміною її парадними культурними та дипломатичними заходами.

У той же час Україна для реалізації своїх зовнішньополітичних стратегій українська діаспора зацікавлена в існуванні та підтримці лояльної передбачуваної діаспори. У основі взаємодії України із українською діаспорою є спільні інтереси та цілі (всебічний захист українства у світі, захист українських національних інтересів), реалізація яких вимагає відповідної нормативно-правової бази (договорів, які визначають принципи та напрями співпраці) та організації політичних інститутів (координуючих організацій).

Слід вказати, що сучасна діаспоральна політика України регламентується відповідною нормативно-правовою базою, яка включає Закон "Про правовий статус закордонних українців" від 3 квітня 2004 р., Закон України 2012 р. "Про закордонних українців", Рекомендації парламентських слухань "Закордонне українство: сучасний стан та перспективи співпраці", Державну програму співпраці із закордонними українцями на

період до 2015 р., Стратегію позиціонування української держави за кордоном, Державну цільову програму формування позитивного міжнародного іміджу України та інші.

Головними інституціями, діяльність яких спрямована на реалізацію вказаних документів, є Національна комісія з питань закордонного українства, Департамент зв'язків із закордонним українством та культурно-гуманітарного співробітництва Міністерства закордонних справ України, відділ національних меншин України та української діаспори Міністерства культури та туризму України, департамент Міністерства освіти, науки, молоді та спорту України, Державна міграційна служба. З метою узгодження їхньої діяльності у 2008 р. було утворено Міжвідомчу координаційну раду з питань забезпечення розвитку зв'язків із закордонними українцями, однак згідно постанови Кабінету Міністрів України від 13 березня 2013 р. № 180 вона була ліквідована ³². МЗС створило 22 культурно-інформаційні центри за кордоном, у тому числі й в Польщі, реалізація планів зі створення подібного центру в Словаччині була призупинена через відсутність фінансування.

Проте аналітиками відмічаються низка серйозних недоліків вищевказаних документів та роботи інституцій – відсутність розробок програм діаспоральної політики в розрізі регіонів та окремих країн, зокрема Польщі та Словаччини; залишення без уваги проблеми українців четвертої хвилі та нелегальних трудових емігрантів, які не підпадають під статус закордонного українця через відсутність громадянства у країні перебування; розпорошеність та неузгодженість у роботі вказаних установ; відсутність єдиного спеціального державного координуючого органу³³; досить формальний підхід та сумнівна методологія оцінки виконання, що призводить до явно завищених показників оцінки результатів уже виконаних програм; низька продуктивність та формальність роботи культурно-інформаційних центрів³⁴; відсутність чіткої стратегії співпраці із діаспорою у питаннях лобювання національних інтересів України; відсутність належного фінансування програм та інституцій, що відповідає реальним потребам, нецільове використання коштів та періодичне припинення фінансування. Так, у бюджетній програмі “Фінансова підтримка забезпечення міжнародного позитивного іміджу України та здійснення заходів щодо підтримки зв'язків з українцями, які проживають за межами України” на 2011 р. передбачалися просто мізерні кошти: 15 тис. грн. (приблизно 1430 євро) на надання фінансової підтримки українським школам за кордоном; 50 тис. грн. (приблизно 4770 євро) – на підтримку видання та перекладу за кордоном наукової та

³² <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/564-2008-п> (20.05.2013).

³³ http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/ukr_depzh-8f19d.pdf (27.05.2013).

³⁴ <http://www.day.kiev.ua/uk/news/131112-derzhava-privinila-finansuvannya-kulturnih-zahodiv-diaspori> (27.05.2013).

художньої літератури³⁵. Недостатня фінансова підтримка закордонних українців поглиблює проблеми діаспор, прискорює їхню асиміляцію. Так, українська газета “Нове життя”, що видавалася у Словаччині з 50-х років минулого століття, нещодавно припинила своє існування через брак коштів.

Отже, за висновком експертів НІСД, нормативно-правова база та інституційне забезпечення співпраці із українцями за кордоном є недосконалими і вимагають серйозного доопрацювання³⁶.

Фундаментальною проблемою в цій сфері є те, що діаспоральна політика ніколи не була пріоритетом української зовнішньої політики та її стратегічним напрямком. Виклики, небезпеки і ризики, так само як і втрачені вигоди для реалізації та захисту національних інтересів України, які несе така позиція, на державному рівні ще не усвідомлені. Українська система органів зв'язків із діаспорою та міграційного менеджменту постійно перебуває в стані реформування, організаційно-правових змін, частіш за все не дуже добре продуманих і науково обґрунтованих. Це, за висновками науковців, не могло негативно не позначитися на діаспоральній політиці, де спостерігаються істотні структурні перекося³⁷. Сьогодні потенціал української етнічної меншини використовується спорадично лише для репрезентації багатой мистецької та етнографічної культури українства. Решта напрямків лобістської діяльності залишаються у більшості випадків сферою особистісних ініціатив, а не проявом цілеспрямованої науково обґрунтованої державної діаспоральної стратегії.

Отже, перспективи прискорення реінтеграції України в європейське та світове співтовариство залежать від її рецепцій у західному світі. Позитивний зовнішньополітичний імідж України є елементом її м'якої сили, інструментом захисту та просування національних інтересів на міжнародній арені, фактором збереження демографічного потенціалу українців як етносу через збереження його етнічної ідентичності. Провідником позитивних впливів та сигналів, одним із головних лобістів України може стати також і українська діаспора, яка має для цього відповідний потенціал.

Таким чином Україні слід вирішити наступні невідкладні завдання та проблеми як української діаспоральної політики в цілому, так і у сфері співпраці із українськими етнічними меншинами та діаспорою Польщі і Словаччини: 1) усвідомити нарешті важливість проблеми і визнати, що економічний, інтелектуальний, культурний і політичний потенціал українців Польщі та Словаччини (як і інших країн) є вагомим, однак при цьому адекватно в Україні не оціненим і відповідно не використаним ресурсом

---

³⁵ http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/ukr_depzh-8f19d.pdf (27.05.2013).

³⁶ <http://www.niss.gov.ua/articles/1116/> (27.05.2013).

³⁷ Б. М. Юськів, *op. cit.*, с. 349.

лобіювання національних інтересів України, підвищення її конкурентоспроможності та формування позитивного зовнішньополітичного іміджу; 2) всебічно сприяти оптимізації взаємодії Української держави із українцями, що мешкають у Польщі та Словаччині, визначити повноцінне науково-методичне, правове, інституційне, фінансове, кадрове, інформаційне, технічне забезпечення діаспоральної політики в Україні імперативом її зовнішньої політики; 3) ввести діаспоральну політику України в конструктивне русло, визнати її пріоритетом зовнішньої політики, надати їй прагматизму, перейти від звичної вже констатації незадовільного стану до практичних кроків задля покращення ситуації. Українці, що мешкають за кордоном, повинні відчувати реальну та всебічну підтримку, захист і турботу з боку материнської України; 4) активно протидіяти шляхом створення всіх умов для розвитку потенціалу українських меншин та діаспори асиміляційним процесам, втраті українцями за кордоном етнічної ідентичності, знищенню демографічного потенціалу українства та відповідно втраті Україною його підтримки на міжнародній арені; 5) політика етнічного лобіювання та іміджування України за кордоном повинна реалізовуватися виключно в правовому полі, її головними принципами мають бути повага до норм міжнародного права та національних інтересів інших країн. Слід послідовно і рішуче уникати ситуацій, коли б унаслідок ухвалення безвідповідальних та непродуманих рішень українці за кордоном перетворювалися на заручників міжнародних конфліктів або використовувалися для дестабілізації становища в країні перебування; 6) враховувати при обговоренні в Україні питань, що є особливо чутливими для українства за кордоном, та прийнятті внутрішньо- та зовнішньополітичних рішень, його інтереси та позицію; 7) проводити моніторинги реального потенціалу та ресурсів українських етнічних меншин та діаспоральних груп у Польщі та Словаччині (як і в інших країнах, де мешкають українці) у всіх сферах у контексті потреб лобіювання інтересів України та її іміджування; 8) виробити науково обґрунтовану, із урахуванням світового досвіду, загальну стратегію етнічного лобіювання, міжнародного іміджування та брендингу України із акцентом на напрямках, найбільш вагомих для даної країни-реципієнта та українських національних інтересів у цій країні (наприклад у економічній сфері; у гуманітарній сфері для Польщі – активну співпрацю із польськими істориками українського походження у питаннях дослідження контроверсійних сторінок українсько-польської історії; для Словаччини – співпрацю із питань вивчення політичного русинства і т. і.); 9) розробити комплекс заходів із залучення українства, що мешкає в цих країнах, до реалізації вищевказаної стратегії, із врахуванням його власних інтересів, шукати шляхи підвищення мотивації участі закордонних українців у процесах лобіювання України, укласти між провідними об'єднаннями діаспори та органами, що представляють

Українську державу, договори про співпрацю, що передбачали б делегування частини прав та обмін різного роду ресурсами; 10) розглядати українські етнічні меншини в Польщі і Словаччині та діаспоральні групи як незалежні недержавні повноправні суб'єкти міжнародних стосунків, як вагомий канал політичної комунікації, обміну досвідом, особливо в напрямку реалізації курсу на євроатлантичну інтеграцію; регіонального, транскордонного та транснаціонального співробітництва; репрезентації позиції України; 11) сприяти створенню наукових центрів та кафедр україністики, надавати всебічну державну підтримку вже існуючим інституціям; відновити роботу зі створення в Любліні Польсько-Українського європейського університету; створити у Польщі та Словаччині Інститути українських досліджень, що працювали б на ниві українознавства, української історії, посилили б присутність України в Європі, об'єктивно висвітлювали б розвиток подій у сучасній Україні³⁸; 12) проводити на постійній основі консультації, проекти, круглі столи, форуми, які б сприяли обміну теоретичними наробками та практичним досвідом роботи у цій галузі, відкритому та чесному обговоренню виявлених проблем та шляхів їхнього подолання, прозорості в реалізації діаспоральної політики; 13) створити при МЗС Координаційний Центр, поклавши на нього функції розробки та впровадження науково обгрунтованої стратегії управління діаспоральною політикою та зовнішньополітичним іміджем держави, координації всіх видів дипломатії; 14) посилити інформаційну присутність України в закордонному медіа просторі, особливо цифровому; залучити до цієї роботи діаспорні кадри; розробляти іміджеві матеріали; створити при МЗС Групу оперативного реагування для аналізу закордонного інформаційного простору та своєчасного реагування на повідомлення і події, які є елементами інформаційної війни або тим чи іншим способом зачіпають національні інтереси України; 15) включити відповідну статтю щодо фінансового забезпечення діаспоральної політики у відповідності до її реальних потреб до державного бюджету та розробити механізми жорсткого контролю за цільовим використанням коштів.

Відомості про автора: Мусієнко Ірина, докторант Національного інституту стратегічних досліджень (м. Київ, Україна), кандидат історичних наук. До кола її наукових інтересів входять проблеми етнічної ідентичності, державного іміджу, національної безпеки, євроатлантичної інтеграції України, українсько-польських та українсько-німецьких зв'язків.

³⁸ http://gazeta.zn.ua/POLITICS/plan_b_dlya_bryusselya_ukrainaes_posle_vyborov_.html (17.04.2013).